

Recensioner

SONJA AMMANN, KATHARINA PYSCHNY OCH JULIA RHYDER (RED.)

Authorship and the Hebrew Bible

FAT 158, Mohr Siebeck, 2022, inbunden, xii + 277 sidor,

SEK 1771, ISBN: 9783161614910

Denna samlingsvolym innehållande 14 artiklar undersöker frågan om författarskap utifrån ett historiskt-kritiskt perspektiv. Vad menar vi när vi säger ”författare”, vilka uppgifter har en författare och hur relaterar en texts läsare till dess författarskap? Dessutom, med tanke på hur texter skrivs om och återanvänds, vad är egentligen skillnaden mellan en författare, redaktör, och skrivare? De flesta av artiklarna i volymen presenterades vid en konferens anordnad av Basels universitet och Lausannes universitet under september 2018.

Sonja Ammann, en av redaktörerna, öppnar diskussionen med artikeln ”What Follows the Death of the Author?” där hon introducerar den problematik som möter bibelforskare som vill undersöka en texts gradvisa tillkomst utifrån ett historiskt perspektiv, men samtidigt inte vill behandla författarfrågan utifrån ett modernt och sålunda anakronistiskt perspektiv. Hon påpekar att de flesta forskare, även om de medvetet försöker undvika att fastställa en texts ”författare”, trots detta önskar placera texten i tid och rum, diskutera dess litterära koherens, samt bestämma dess litterära kontext. Ammann specificerar tre frågeställningar som de olika bidragen i volymen diskuterar:

- 1) Bör vi överhuvudtaget använda kategorin ”författare” till texter som skapats i en värld där gränserna mellan deras komposition och fortsatta tradering är flytande?
- 2) Vad är förhållandet mellan, å ena sidan, begrepp som *redaktör*, *skrivare* och *kompilator* och, å andra sidan, *författare*? Ska vi fortsätta att skilja på dessa begrepp eller vore det bättre att fokusera helt på textens ursprungliga läsare?

- 3) Vad blir konsekvenserna av att överge författarfrågan för historisk-kritisk bibelforskning? Hur kan vi, utan att fastställa en texts författare, analysera en texts social-historiska tolkning och nå ökad förståelse för textproduktion i det antika Israel?

Dessa tre frågor genomsyrar, till högre eller lägre grad, de följande artiklarna i volymen.

Det första tre artiklarna undersöker förhållandet mellan texter och författare i texter från Israels närliggande kulturer. Sophus Helles artikel "Narratives of Authorship and Cuneiform Literature" undersöker hur författare är porträtterade i mesopotamiska texter och argumenterar för att dessa beskrivningar inte främst ska användas som underlag för att förstå hur "verkliga" texter skrevs, utan snarare belyser de förväntningar som skrivare hade på sin egen roll i skapandet av texter.

På ett likande sätt lyfter Sylvie Honigmans artikel "The Greek and Judahite Representations of Author, Book, and Event: An Inquiry into Cultural Differences and Their Social Underpinnings" fram skillnader mellan ett grekiskt synsätt på författarskap och ett israelitiskt. Medan textens auktoritet är knuten till och förankrad i författares egna identitet i Grekland, ligger tonvikten i Israel på aspekter i själva texten. Författarskapet själv skiljer sig också: medan grekiska författare fungerade som individer var textproduktion i Israel (och Mesopotamien) ett kollektivt arbete lokaliserat till skrivarskolor.

Slutligen argumenterar George Brooke, in sin artikel, "Rewriting Authorship in the Dead Sea Scrolls", för att Qumrantexterna talar mot en stark författarkultur. Existensen av många olika versioner av samma text speglar i stället ett samhälle där en texts stabilitet inte var av stor vikt. Texter skrivs snarare om, vilket resulterar i att enskilda författare blir oviktiga. Forskningsfokus bör därför ligga på att förstå texters funktion och de processer som guidar deras utveckling.

De tio följande artiklarna tittar närmare på författarskap i det antika Israel. Melanie Köhlmoos artikel "Authorial Intention(s) in Old Testament Texts" behandlar själva idén med författarintention och lyfter bland annat fram vikten av att skilja mellan "författarjaget" i en text och dess upphovsperson.

Ehud Ben Zvis artikel "Matters of Authorship, Authority and Power from the Perspective of a Historian of the World of Yehudite/Judean Literati" undersöker författarskap från ett socio-historiskt perspektiv. Å ena sidan belyser Ben Zvi hur författarskap har mindre att göra med en historisk person och mer med textens litterära kontext (jfr Nihan och Frevel). När Höga Visar tillägnas kung Salomo leder det till exempel till en intertextuell läsning med andra böcker tillägnade samma person. Å andra sidan (jfr Köhlmoos) verkar skillnaden mellan Moses som person i texten, den underförstådda (eng. "implied") författaren till Torahn, och den historiske författaren inte ha varit speciellt viktig för de flesta skrivare.

Konrad Schmid diskuterar författarfrågan utifrån ett redaktionskritiskt perspektiv i sin artikel "From Amos to Ben Sira: Some Questions and Answers on the Intellectual History of Authorship in the Hebrew Bible". Enligt honom har denna fråga sitt ursprung i profetlitteraturen, där bland annat Amos och Jeremia sågs som Guds talesmän och förmedlare av hans ord. Senare spreds idén att böcker hade författare till Torahn och Psaltaren, där Moses och David räknades som profeter. Denna process grundades i övertygelsen om att Gud är den verkliga författaren till sitt ord.

David Carr fortsätter med samma fråga i sin artikel "Rereading Anonymous Oral-written Pentateuchal Prose in a Post-Author 21st Century Context: Strategies and Goals for Historically-Oriented Interpretation". Med 5 Mos som utgångspunkt undersöker Carr frågan huruvida en profetisk författarfigur fastställer en boks auktoritet. Dock är den faktiska texten som utgör 5 Mos varken skriven av Moses eller Gud. Carr vidhåller även att historisk-kritiska läsningar, där fokus ligger på en texts författare, inte är neutrala utan privilegierar en viss sorts textsyn som troligtvis inte delades av 5 Moseboks ursprungliga läsare.

Idén om Gud som Bibelns yttersta författare tas även upp i Julia Rhyders jämförande studie "Divine Authorship: Diverse Images of Yhwh as Legislative Author in the Pentateuch and Beyond", där hon diskuterar hur de olika lagtexterna i Torahn gör anspråk på att stamma

direkt från Gud. Dock, snarare än att spegla en speciell strategi, porträtterar dessa texter Gud som lagens upphovsman och, i förlängning, dess författare.

Med fokus på de historiska böckerna betonar Ilse Müllner, i sin artikel "Between Narrator and Author: Observations on the Boundaries of the Books of Samuel", skillnaden mellan en texts verkliga författare och den underförstådda författaren. Detta illustreras väl i de olika berättelserna om Sauls död (1 Sam 31; 2 Sam 1). I detta fall bör frågan inte vara vilken version som är mest historisk, utan på vilka sätt de två olika versionerna är trovärdiga i sina respektive litterära kontexter: vilket budskap vill den underförstådda författaren förmedla till sina läsare?

Tre artiklar undersöker vishetslitteraturen. Christophe Nihans artikel "David Superscripts in the Psalms and Concepts of Authorship in the Hebrew Bible" analyserar hur David fungerar som författare, artist, och även psalmtyp i Psaltaren. Enligt Nihan har överskriften דוד inte bara en auktoriserande funktion utan speglar även Israels minne av David som en from kung. Dessutom hjälper dessa överskrifter läsarna att identifiera med David och att se honom som en förebild i sin relation till Gud.

Thomas Krügers artikel "Authors and Narrators in Wisdom Literature: Proverbs, Qoheleth, and Job Compared" bygger vidare på samma fråga. Krüger belyser hur Ordspråksboken, Predikaren och Job alla innehåller en mångfald av inbördes motstridiga röster och där vi som läsare inte vet vilken röst som bör identifieras med författarens. Dessutom speglar olikheterna i framställning de olika böckernas skiftande syn på hur vishet ska undervisas: som traditionell undervisning, kritisk reflektion, och en blandning av dessa två.

Slutligen analyserar Christian Frevels artikel "Jeremiah, the 'Paradigmatic' Author: Authorship In, Behind, and Beyond Lamentations" hur profeten Jeremia kom att bli associerad med Klagovisorna (jfr Nihan). Snarare än att se Jeremia som bokens historiske författare ger tillskrivningen inblick i hur Klagovisorna kan tolkas utifrån ett kanoniskt perspektiv.

Den avslutande artikeln av Katharina Pyschny, ”Author Figuration in the Book of Ezechiel: Interdisciplinary Perspectives on Authorship in Prophetic Literature”, undersöker framställningen av Hesekiel som en författargestalt. Pyschny vidhåller, i likhet med många andra författare i denna volym, att framställningen av Hesekiel som författare inte har som mål att beskriva Hesekiels författarförmåga utan att framhäva att boken förmedlar Guds ord.

Sammanfattningsvis är detta en mycket bra bok där alla artiklar håller en hög forskarnivå. Den kan varmt rekommenderas till alla som är intresserade av hur bibelböckerna kom till och hur bibelpersoner kom att anses som författare.

Lena-Sofia Tiemeyer, ALT

SAMUEL E. BALENTINE

The Lure of Transcendence and the Audacity of Prayer

FAT 157, Mohr Siebeck, 2022, inbunden, xvi + 286 sidor

SEK 1524, ISBN: 9783161611032

Denna samlingsvolym är i många avseenden frukten av Balentines reflektioner och forskning om bön från de senaste 40 åren. Bokens titel, *The Audacity of Prayer*, summerar Balentines ståndpunkt: bön är en både dristig och djärv institution där människan gör anspråk på att kräva svar och handling av Gud. Bön upprätthåller avgrunden mellan Gud och människa, samtidigt som den också söker att överbrygga den. När en människa ber visar hen tro och hopp att universums härskare faktiskt inte bara lyssnar på utan även agerar utifrån hens vilja. Idén om bön är grundad i föreställningen om att Gud och mänskligheten har ett förhållande och för en dialog med varandra.

Samlingsvolymen består av 15 tidigare publicerade artiklar. Ingen av artiklarna har blivit reviderade. Detta gäller även i de fall där Balentine har ändrat åsikt sedan dess publicering, vilket är fallet angående Jeremias historicitet (artikel 5).

Del 1 innehåller tre artiklar som alla diskuterar framställningen i profetlitteraturen av avgrunden mellan Gud och Israel. Artikeln ”Isaiah